

ВІДЗИВ
офіційного опонента
на дисертацію Світлик Оксани Михайлівни
«Роль та місце органів судової влади в системі забезпечення конституційної
безпеки України», представленій на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук за спеціальністю – 12.00.02 - конституційне право; муніципальне
право

Актуальність теми дослідження полягає першочергово в його практичній затребуваності для оновлення державотворчих, правотворчих та правореалізаційних процесів у світлі євроінтеграційних прагнень нашої держави. На сучасному етапі політичних перетворень в Україні важливого значення набуває подолання відчуженості органів державної влади та місцевого самоврядування від населення, забезпечення прозорості їхньої діяльності, подолання корупції. Наша країна, спираючись на досвід передових країн світу, намагається використати переваги інформаційного суспільства в державотворчій сфері шляхом упровадження електронного урядування.

В сучасних соціально-економічних та політичних умовах функціонування нашої держави проблеми забезпечення її національної безпеки набувають особливої гостроти. В Конституції України у статті 17 зазначено, що забезпечення державної безпеки і захист державного кордону України покладаються на відповідні військові формування та правоохоронні органи держави, організація і порядок діяльності яких визначаються законом. У Конституції України та відповідно до чинного законодавства державна безпека розглядається як складова національної безпеки, її окрема сфера. Забезпечення державної безпеки регламентовано на законодавчому рівні і здійснюється спеціально уповноваженими на те суб'єктами. Водночас у чинному законодавстві немає визначення та закріплення терміна «конституційна безпека», не сформовано сучасне теоретико-методологічне підґрунтя щодо визначення місця цього виду безпеки в системі національної безпеки України. Зазначене, на наш погляд, переконливо свідчить про актуальність та значущість для сучасної правової науки теми дисертаційного дослідження Світлик О.М., більше того, є необхідним для конституційної практики сучасної держави.

У представлених дисертанткою працях (дисертації, авторефераті, наукових публікаціях) висвітлюється комплексно конституційна безпека як нова конституційно-правова категорія. Такий вибір теми може бути схваленим на тих підставах, що подібні дослідження практично відсутні у вітчизняній науці конституційного права, і навіть якщо певні дослідження й проводилися, існує потреба оновленого сучасного аналізу, який би відображав останні актуальні здобутки комплексної проблематики, що зумовлені розвиток наукового прогресу та правовими перетвореннями у державі. Сама проблема є достатньо значущою і співрозмірною з тематикою праць, які претендують на рівень кандидатської дисертації.

Закономірним із огляду на актуальність теми є **зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами**. Як відзначає дисертант, дисертаційну роботу виконано у рамках наукової тематики кафедри конституційного права та порівняльного правознавства ДВНЗ «Ужгородський національний університет» на 2015-2020 рр., що є

складовою частиною комплексної теми «Конституційне будівництво в країнах Центральної Європи у ХХ-ХХІ ст.», яка розробляється науковцями Ужгородського національного університету (номер державної реєстрації 0198U007793).

Вона узгоджується із концептуальними засадами і завданнями низки загальнодержавних концепцій і програм.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації визначається у цілому достатньо органічним поєднанням її структури і змісту. Архітектоніка дисертації досить збалансовано відображає головні «акупулнктурні» смисли здійсненого дослідження.

Автором добре обґрунтовано вибір напряму дослідження, його об'єкта, предмета, мети і завдань, які в сукупності дають можливість проаналізувати на високому рівні проблему функціонування механізму забезпечення конституційної безпеки держави у конституційно-правовому осмисленні.

Текст дисертації Світлик О.М. складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують у собі шість підрозділів, висновків та списку використаних джерел, характеризується цілісністю і завершеністю.

У вступі дисертаційної роботи обґрунтовано актуальність теми дослідження, ступінь її наукової розробленості, визначено її зв'язок з науковими програмами, визначено мету й завдання, методи, об'єкт та предмет дослідження, окреслено наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, особистий внесок здобувача в їх одержані, сформульовано основні положення, що виносяться на захист, наведено відомості про апробацію результатів дослідження, а також структуру роботи.

Розділ 1 «Теоретико-правові засади конституційної безпеки держави складається з двох підрозділів, у яких досліджуються ключові доктринальні положення конституційної безпеки держави, системи конституційної безпеки та системи забезпечення конституційної безпеки держави

Розділ 2 «Органи судової влади в системі забезпечення конституційної безпеки України» складається із двох підрозділів. Розділ присвячено аналізу конституційно-правового змісту ролі та місця судової влади по утвердженню та забезпеченню (захисту) таких об'єктів конституційної безпеки України як конституційно закріплений об'єм прав і свобод людини та/або об'єм правосуб'єктності інших інститутів, статус яких визначений в Конституції України.

Розділ 3. «Місце і роль ЄСПЛ в системі забезпечення конституційної безпеки України» складається із двох підрозділів, в яких проаналізовано проблемні питання конституційно-правової регламентації впровадженого в Україні механізму виконання рішень міжнародної судової установи, зокрема Європейського суду з прав людини, винесених в результаті розгляду звернень через порушення Україною, її органами, посадовими особами норм Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, а також внесено пропозиції щодо їх подальшого вирішення.

Висновки до розділів та кінцеві висновки є повною мірою аргументовані та доведені у тексті дисертації, узгоджуються із завданнями, що ставила перед собою дисертантка, містять суттєві наукові удосконалення.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів.

Оцінюючи новизну одержаних у даному дисертаційному дослідженні наукових і прикладних результатів, слід зазначити, що вона визначається насамперед тим, що

дисертація Світлик О.М. є першою у вітчизняній юриспруденції цілісною і комплексною монографічною працею, що присвячена теоретичним і практичним аспектам конституційно-правового регулювання механізму забезпечення судовими органами конституційної безпеки держави в Україні на сучасному етапі розвитку державності.

Достовірність та обґрунтованість результатів дослідження забезпечені використанням філософських, загальнонаукових та спеціально-юридичних методів дослідження. Обґрунтованість отриманих автором наукових результатів базується на достатньо переконливій аргументації висловлених положень і висновків, послідовності та логіці викладу матеріалу, єдності всіх структурних підрозділів роботи.

Достовірність також підтверджена емпіричною базою, що становить міжнародні нормативні акти, законодавство іноземних держав, статистика та комплексні міжнародні звіти спеціалізованих інституцій, рейтинги та фахові показники, результати авторського опитування, що проводилося дисертантом.

Позитивно слід оцінити підбрану джерельну базу, яка становить близько 250 джерел, серед яких значна частина – іноземною мовою, що свідчить про намагання автора комплексно досягнути не тільки національну доктрину, але й узагальнити світовий досвід.

Серед особливо цінного визначаємо наступні дисертаційні положення:

- запропоновано власну класифікацію видів безпеки держави, відповідно до якої безпека держави поділяється на такі види як: 1) національна (внутрішня) безпека, яка в свою чергу поділяється на конституційну та державну та 2) міжнародна (світова) безпека;

- запропоновано авторське визначення поняття «система конституційної безпеки», під яким розуміється внутрішня структура конституційної безпеки, яка складається з сукупності окремих за формою вираження, однак несуперечливих та взаємопов'язаних за змістом елементів, які відображають основи конституційного ладу, закріпленого основним законом держави (конституцією) та виділено такі її два складові елементи як: 1) безпека конституційно закріпленого об'єму прав і свобод людини, як незменшуваність об'єму та невичерпність переліку визначених в основному законі держави (конституції) можливостей людини; 2) безпека конституційно закріпленого об'єму правосуб'єктності інститутів, статус яких визначений в основному законі держави (конституції), як незменшуваність об'єму прав, обов'язків та відповідальності публічних інститутів, статус яких визначений в основному законі держави (конституції), якщо це призводить до трансформації встановленого суспільного порядку від найбільш ефективного до найменш ефективного (гальмування соціального прогресу).

- надано авторське визначення поняття «система забезпечення конституційної безпеки», під яким варто розуміти сукупність визначених законодавством повноважень відповідних органів державної влади, об'єднаних спільною сферою діяльності по утвердженню та забезпеченню (захисту) безпеки конституційно закріпленого об'єму прав і свобод людини та / або об'єму правосуб'єктності інших інститутів, статус яких визначений в основному законі держави (конституції);

Повнота викладення матеріалів в публікаціях положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукові положення, висновки, пропозиції та рекомендації, що сформульовані у дисертації Світлик О.М., з достатньою повнотою викладені в авторефераті та дев'яти

публікаціях дисертантки, п'ять з яких містяться у фахових виданнях. Основні наукові публікації дисертантки побачили світ у головних центрах юридичної науки і освіти України – Дніпро, Харкові, Запоріжжя, Ужгород та ін., що позитивно характеризує географію поширення наукового доробку авторки даної дисертаційної роботи.

Оцінка мови і стилю дисертації. Дисертація написана українською мовою, в літературному науково-діловому стилі. Не дивлячись на значне насичення у роботі професійних юридичних термінів, що зумовлено обраною проблематикою, все ж стиль написання є легкий та прийнятний для сприйняття.

Відповідність дисертації спеціальності, з якої вона подана до захисту. Зміст дисертації відповідає науковій спеціальності 12.00.02 - конституційне право; муніципальне право, з якої вона подана до захисту.

Визнаючи теоретичну і практичну цінність дисертаційного дослідження Світлик О.М., позитивно оцінюючи його в цілому, слід відзначити, що окремі положення дисертації мають дискусійний характер, а деякі з них потребують більш глибокого дослідження та обґрунтування, подальшої розробки у напрямку наближення до прикладної тематики.

1. Автором встановлено, що другим елементом системи конституційної безпеки держави можна назвати безпеку конституційно закріпленого об'єму правосуб'єктності інститутів, статус яких визначений в основному законі держави (конституції), зазначаючи, що у вітчизняній науці даному питанню не приділяється значної уваги та в основному розглядається з точки зору національної безпеки. Отже, дисертант визначає безпеку конституційно закріпленого об'єму правосуб'єктності інститутів, статус яких визначений в основному законі держави (конституції), як незменшуваність об'єму прав, обов'язків та відповідальності публічних інститутів, статус яких визначений в основному законі держави (конституції), якщо це призводить до трансформації встановленого суспільного порядку від найбільш ефективного до найменш ефективного (гальмування соціального прогресу). Проте, дисертація значно б виграла, якби автор конкретизував, в чому полягає взаємопов'язаність названих елементів системи конституційної безпеки держави, тобто безпека конституційно закріпленого об'єму прав і свобод людини та безпека конституційно закріпленого об'єму правосуб'єктності інститутів, статус яких визначений в основному законі держави (конституції).

2. Досліджуючи роль і місце органів судової влади в системі забезпечення конституційної безпеки держав дисертант визначає з контексту повноважень Конституційного Суду України надвагому роль Конституційного Суду України в забезпеченні національної і, зокрема, конституційної безпеки України та називає конституційну скаргу як вид забезпечення Конституційним Судом України закріпленого в Конституції України об'єму прав і свобод людини та громадянина як об'єкта конституційної безпеки. Доцільно було здійснити більш детальну аргументацію місця конституційної скарги по забезпеченню закріпленого в Конституції України об'єму прав і свобод людини та громадянина як об'єкта конституційної безпеки.

3. Автор формулює пропозиції щодо внесення змін в статтю 9 та статтю 124 Конституції України, мотивуючи тим, що формулювання в статті 9, статті 55 та статті 124 Конституції України щодо ролі міжнародного договору та рішення міжнародної судової установи в законодавстві України не є достатнім для визначення тої ролі та місця рішень і практики ЄСПЛ в процесуальному законодавстві України Зокрема, як аргумент,

автор наводить частину 2 статті 10 Цивільного кодексу України (щодо застосування правил чинного міжнародного договору України, укладеного у встановленому законом порядку); статтю 90 КПКУ (щодо преюдиційності значення для суду, який вирішує питання про допустимість доказів рішення міжнародної судової установи, яке набрало законної сили і яким встановлено порушення прав людини і основоположних свобод, гарантованих Конституцією України і міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України); та частину 4 статті 10 Цивільного процесуального Кодексу України (щодо застосування судом при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року і протоколи до неї, згоду на обов'язковість яких надано Верховною Радою України, та практику Європейського суду з прав людини як джерело права обов'язковість яких надано Верховною Радою України, та практику Європейського суду з прав людини як джерело права), також додаючи до цього переліку положення Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року N 3477-IV. Однак, хотілося б почути додаткові аргументи щодо таких пропозицій автора.

У висновку зазначимо, що дисертація **«Роль та місце органів судової влади в системі забезпечення конституційної безпеки України»**, що представлена на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю – 12.00.02 - конституційне право; муніципальне право за своїм науковим рівнем, одержаними результатами, теоретичним обґрунтуванням висновків і пропозицій повною мірою відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор – Світлик Оксана Михайлівна – заслуговує на присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.02 – конституційне право; муніципальне право.

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

Лукаш Тарас Валерійович, кандидат юридичних наук, начальник територіального управління Державної судової адміністрації в Одеській області.